

QARQALPAQ SÚWRETSHILIK MEKTEBINIŇ PIDAYISI

Kamalova Gúlmariyam*Ózbekstan Mámleketlik konservatoriyası**Nókis filialı “Ulıwma kásiplik hám**social-gumanitar pánler kafedrası”**“Muzıkatanıw” qánigeligi 2-kurs studentı:***Saparova Gwzal**

Annotaciya: Bul maqalada Qaraqalpaqstan Respublikasındaǵı sheber xudojnik hám pidayı pedagog - Bazarbay Serekeev ómiri, dóretiwshiligi hám kórkem óner tarawındaǵı xızmetleri keńnen sáwlelendirilgen. Maqalada xudojniktiń bilim alǵan jılları, ustazları, pedagogikalıq jumısı hám shańaraqlıq tárbiyası haqqında tolıq maǵlıwmatlar berilgen.

Gilt sózleri: Pedagog, xudojnik, ǵayratker,

Аннотация: В данной статье подробно освещается жизнь, творчество и заслуги в области искусства Базарбая Серекеева, талантливого художника и преданного своему делу педагога из Республики Каракалпакстан. В статье представлена подробная информация о годах обучения художника, его наставниках, педагогической деятельности и семейном воспитании.

Ключевые слова: Педагог, художник, деятель

Abstract: This article details the life, work, and contributions to the field of art of Bazarbay Serekeev, a talented artist and dedicated educator from the Republic of Karakalpakstan. The article provides detailed information about the artist's years of education, his mentors, pedagogical activities, and family upbringing.

Keywords: Educator, artist, activist

Kórkem óner - bul insan qálbiniń eń názik sezimleri, ishki keshirmeleri hám ruwxıy dúnyasın reńler, sıızıqlar hám de formalar járdeminde kórsetiwshi ilahiy kúsh. Ásirese, súwretlew óneri xalıqtıń mádeniy baylıǵı, tariyxıy yadın jámlegen halda sáwlelendiretuǵın biytákirar tarawlardan biri bolıp esaplanadı. Bul baǵdarda Qaraqalpaq xalqınıń biybaha miyrası arasında kórkem ónerge bolǵan sadıqlıǵı, kórkem talantı menen joqarı shıńlarǵa erisken xudojnik - Bazarbay Serekeev ayırıqsha orınǵa iye. Bazarbay Serekeev belgili ustalardan biri, ózine tán qaraqalpaq súwreshilik mektebiniń wákili, óziniń mazmunlı dóretiwshiligi, miynetkeshligi hám xalıqshıl ruwxta dóretilgen shıǵarmaları menen tek ǵana óz watanlasları emes, al xalıq aralıq kórkem óner ıqlasbentleriniń kewlinen de orın ala alǵan xudojnik bolıp tabıladı. Onıń atı búgin Qaraqalpaq súwretlew óneriniń qalıplesiwi hám rawajlanıwında áhmiyetli orın tutqan ustazlardan biri sıpatında tilge alınadı. Ol isenimli, óz dóretiwshiligine

sadiq hám milliy dástúrlerge sadiq xudojnik edi. Bazarbay Serekeev 1942-jılı Qaraqalpaqstan Respublikasınıń Kegeyli rayonında tuwılǵan. Onıń balalıǵı hám dáslepki jaslıq jılları mine usı gózzal, áyyemgi dástúrlar menen suwǵarılǵan aymaqta ótken. Ol jaslıǵınan reńlerge, súwretlewge, turmıstı súwretlewge qızıqqan. Bul qızıǵıwshılıq onı kórkem óner jolına jetekledi hám 1969-jılı Tashkenttegi P.P. Benkov atındaǵı kórkem óner mektebine oqıwǵa kiredi hám sol oqıw dárgaydı tabıslı tamamlagannan soń, Nókistegi kórkem óndiris ustaxanalarında jumıs basladı. Usı dáwirden baslap, ol óziniń dóretiwshilik jolın tabıw, milliy ruwxtaǵı ózine tán usılın qalıplestiriw ústinde izleniwdi basladı. Ol xudojnik sıpatında tınımsız miynet etip, kórkem ónerge óziniń jeke kózqarasların, sezimlerin, milliy qádiriyatlar hám estetikalıq idealların jaylaǵan dóretpelerin jarattı. Xudojnik Bazarbay Serekeev óz dóretiwshiliginiń úlken bólimin peyzaj janrına baǵıshlagan talantlı xudojniklerden biri. Dóretiwshiliginiń tiykargı teması - xalıq turmısı hám tábiyat kórinisleri Serekeev shıǵarmalarında milliylik, xalıqlıq ruwx, tábiyǵıylıq ústin orında turadı. Ol kóp jıllar dawamında Qaraqalpaqstannıń ájayıp kórinislerin jaratıw ústinde kóp miynet etti. Onıń kartinalarında - átiraptaǵı álem ózgeshe bir jaqtılıq penen tolıp-tasıp turǵanday. Bul dúnyanı jaratıwda ol tek qaraqalpaq ónermentleri hám ustaları dóretken xalıq qol ónermenchiligi dúrdanalarınıń ózine tán kórinislerine tiykarlanıp dóretti. Onın dóretiwshiligindegi en tiykargı bagdarlardan biri bul peyzaj janrı bolıp, xudojnik bul janr arqalı Watanınıń gózzal tábiyatın, awıl turmısınıń tınısh minutların, ápiwayı adamlardıń turmısın joqarı kórkemlik penen súwretlegen. "Awılda jaz," "Gúllengen baǵ," "Ámiwdárya keshte," "Nawrız," "Báhár," "Dáslepki japlar" sıyaqlı shıǵarmaları tek ǵana reńi emes, al mazmunı jaǵınan da tereń filosofiyalıq pikirlerdi ózinde jámlegen. Hár bir peyzajda siz quyash nurlarınıń jıllılıǵın, tereklerdiń sıbırlanıwın, suwdıń aǵıwın, tirishiliktiń tınımsız dawamlılıǵın sezesiz. Reń, kompoziciya hám kolorit sheberi Serekeev óz shıǵarmalarında reńler hám jaqtılıqtıń biytákirar uyǵınlasıwın jaratıwǵa ayrıqsha itibar qaratqan. Ol kolorit hám kompoziciya tarawında úlken sheberlik iyesi bolıp, hár bir shıǵarmasında teń salmaqlılıq, ritm hám reńler ırǵaǵın jetik túrde sáwlelendiriwge erisken. Ásirese, jaqtılıq penen islewdegi sheberligi xudojniktiń kúshli tárepi bolıp, ol dóretpelerge turmıslıq, sezim, tábiyiylik baǵıshlaydı. Portret, natyurmort hám simvolikalıq obrazlar Bazarbay aǵa tek ǵana peyzaj janrında emes, al portret hám natyurmort janrlarında da nátiyjeli dóretiwshilik etken. Onıń portretlerinde insan xarakteriniń sırtqı belgileri ǵana yemes, bálki ishki dúnyası, ruwxıy jaǵdayı, jámiyettegi ornı sáwlelendiriledi. Ol ápiwayı insannıń ruwxıy dúnyasın tereń tallap, onı shın kewilden súwretleydi. Sonday-aq, xudojnik natyurmort janrında da óz shıǵarmasın dórete alǵan xudojniklerden biri. Ol bul janrda xalıq turmısına tán bolǵan turmıslıq buyımlardı súwretlep, olardı simvolıq mánis penen bayıtqan. Bul shıǵarmalar arqalı xalıq ámeliy kórkem óneriniń názik tárepleri, áyyemgi naǵıslar, ónermentshilik dástúrleri óz kórinisin tapqan. Kórgizbeler hám tán alıwlar

Bazarbay Serekeev óziniń dóretiwshilik jumısı dawamında kóplegen jergilikli hám xalıqaralıq kórgizbelerde qatnasqan. Ol 1977-jıldan baslap Ózbekstan Xudojnikleri awqamınıń aǵzası sıpatında tek ǵana Qaraqalpaqstan hám Ózbekstan emes, al Rossiya, Qazaqstan, Bashqurtstan, Daǵıstan, Tatarstan sıyaqlı mámleketlerde de óziniń shıǵarmaların kórsetti. Onıń shıǵarmaları I.V.Savickiy atındaǵı mámleketlik kórkem óner muzeyi, Qaraqalpaqstan tariyxı hám mádeniyatı mámleketlik muzeyi, Ózbekistan Kórkem óner akademiyası fondlarında saqlanadı. Sonday-aq, onıń jumısları sırt el kórkem óner ıqlasbentleriniń jeke kollekcıyalarınan da orın alǵan. Dóretiwshiliktegi xızmetleri ushın Bazarbay aǵa joqarı mámleketlik sıylıqlar menen sıylıqlanǵan: 1983-1984-jılları Berdaq atındaǵı mámleketlik sıylıq, 2000-jılı "Xalıq doslıǵı" ordeni, "Qaraqalpaqstan Respublikasına xızmet kórsetken kórkem óner ǵayratkeri" ataǵı, 2008-jılı "Gúmis medal," 2012-jılı "Altın medal," 2014-jılı "Qaraqalpaqstan Respublikası xalıq xudojnigi" ataǵı. Miyras hám keyingi áwlad ushın úlgesi Bazarbay Serekeev tek ǵana xudojnik emes, al ustaz da edi. Ol jaslarǵa tek ǵana kórkem óner sırların emes, al kórkem ónerge bolǵan mehirdi de úyretti. Onıń dóretiwshiligi - bul ómirge muhabbat, Watanǵa sadıqlıq, xalıq mádeniyatına húrmet tımsalı. Búgin onıń shıǵarmaları arqalı pútkil bir dáwir, xalıq ruwxı, milliy estetikalıq kózqaraslar, turmıs filosofiyası sáwlelenedi. Hár bir shıǵarma zamanagóy kórkem óner ortalıǵında óziniń tereń ruwxıy hám kórkem mazmunı menen ajralıp turadı. Bazarbay Serekeev kórkem ónerge bolǵan sadıqlıq, miynet hám izleniw arqalı úlken jetiskenliklerge erisken, kórkem ónerdi shın júreken súetuǵın hár bir insan ushın ilham dáregi bolıp qalatuǵın biytákirar xudojnik bolıp tabıladı. Óz jumıslarında Serekeev ájayıp nurlar menen toltırılǵan ájayıp dúnyanı dóretdi. Hátte quyash ta onıń shıǵarmalarında ayrıqsha nur taratadı. İnsan qanshelli talantqa iye bolmasın, miynetsiz hesh qanday nátiyjelerge erise almaydı. "Insanǵa jaqsı niyetli oylar, maqsetler keledi eken, tınımsız miynet penen kerekli nátiyjelerge erisiw kerek. Álbette, talant, bilim, siyrek ushırasatuǵın qábiletler insan ushın júdá áhmietli, biraq olar nátiyjelerge erisiw ushın jeterli emes. Biraq, olardı júzege keltiriw ushın kóp miynet etiw kerek" - deydi Bazarbay aǵa. "Jivopis men ushın jumıs yamasa qızıǵıwshılıq emes, bul - meniń ómirim!. Meniń hár bir kúnim boyawlar menen ótedi. Ózimniń sezimlerimdi, oylarımdı, túsiniqlerimdi, túsiniqlerimdi polotnoda kórsetiwge háreket etemen. Sóz benen aytpaqshı bolǵanlarımdı reńli boyawlar menen jetkergim keledi. Bul biz xudojniklerge tán qásiet, bul biziń tiykarımız, barlıǵımız," - dep Bazarbay aǵa óz pikirleri menen bóliser edi.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Adambaeva "Qaraqalpaq muzıkasınıń tariyxınan" "Qaraqalpaqstan" baspası 1985-jıl.
2. T.Adambaeva "Revolycıyaǵa shekemgi qaraqalpaq muzıkası" "Qaraqalpaqstan" baspası 1985-jıl.

3. Kamalova, G. (2023). QÁLEMI ÓTKIR KOMPOZITOR (D. Djañabaeva dóretiwshilik jolı). Вестник музыки и искусства, 1(2), 37-39...
4. Charshemov J. Problems of Using Karakalpak Folklore in Composers //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3. – С. 270-273.
5. Charshemov J. A REVIEW OF MARKABAY JIEMURATOV'S WORK //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 818-821.
6. Niyazbaeva A., Kamalova G. ÓZBEKISTON XALQ BAXSHISI QALLIEV TENELBAY GENJEBAEVICH IJODI //Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования. – 2023. – Т. 2. – №. 7. – С. 22-24.
7. Мазель Л.А. Анализ музыкальных произведений II часть. 2005
8. Kamalova.G. Kompozitor Dariko Jañabaeva. – Nókis, Ilimpaz. 2023.
9. Dauletbaeva G., Kamalova G. A SHINING STAR //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 880-884.
10. Dauletbaeva G., Kamalova G. A SHINING STAR //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – С. 880-884.